

СИСТЕМА ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Ірина Миколаївна ШОПІНА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративно-
правових дисциплін Львівського
державного університету
внутрішніх справ*

Система військового права уявляє собою особливим чином організовану сукупність його норм та інститутів, яка характеризується їх єдністю, узгодженістю та несуперечливістю. Система військового права виступає підсистемою по відношенню до системи права України, яку слід розуміти як створену в результаті діяльності людей, інтегровану принципами права, зумовлену поєднанням приватних і публічних інтересів сукупність правових норм, внутрішня організація якої характеризується їх єдністю, узгодженістю, диференціацією та групуванням у відносно самостійні структурні утворення [1, с.143]. Найбільшою структурною одиницею системи права є галузь права – сукупність норм права, які характеризується однорідністю та належать

до однієї сфери суспільних відносин. В системі права України виокремлюють три групи галузей права:

Публічні галузі права, які включають якісно однорідні правові норми, що регулюють відносини, в основі яких знаходиться публічний інтерес – інтерес всього суспільства або значної його частини. До правовідносин, заснованих на публічному інтересі, належать конституційно-правові, адміністративно-правові, фінансово-правові, кримінально-правові, кримінально-процесуальні та інші види суспільних відносин.

Приватні галузі права, в основі виокремлення яких знаходиться приватний інтерес – інтерес окремих учасників суспільних відносин, який не носить загальний для всього суспільства характер. Приватними галузями права вважаються цивільне, господарське, сімейне, трудове, житлове право.

Комплексні галузі права, в основі яких поєднуються публічний та приватний інтереси. Класичним прикладом комплексної галузі права є інформаційне право, яке містить як правові норми у сфері обігу інформаційних ресурсів, розробки і застосування інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки (публічні правовідносини), так і у сфері надання послуг і виконання робіт за напрямками інформаційної діяльності (приватні правовідносини).

Структура військового права як комплексної галузі права виступає зовнішнім вираженням системи останнього і включає дві основні підсистеми: публічно-правову та приватно-правову. Публічно-правовими є відносини, пов'язані з функціонуванням Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної спеціальної служби транспорту України; з оборонним плануванням, демократичним цивільним контролем тощо. Правовідносини, пов'язані з проходженням військової служби як окремого виду державної служби, з соціально-правовим захистом військовослужбовців, є за своєю сутністю приватно-правовими. Первинним структурним елементом військового права є військово-правова норма – санкціоноване у встановленому порядку державою в особі її компетентних органів правило поведінки, яке встановлює права та обов'язки суб'єктів військово-правових відносин та визначає юридичну відповідальність за їх порушення [2]. Особливістю військово-правових норм є комплексний характер деяких з них: так, з елементами норм військового права в їх структурі можуть поєднуватися елементи норм конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного та інших галузей права. Базовим рівнем поєднання правових норм є інститут права – сукупність військово-правових норм, призначених для регулювання окремих якісно однорідних військово-правових відносин. Система військового права включає до себе правові інститути військової служби, демократичного цивільного контролю, операційного права, правового забезпечення діяльності військ (сил) та ін.

Військове право за змістовно-цільовим критерієм може розглядатися як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Викладені

вище особливості характеризують військове право як комплексну галузь права. Військове право як наука уявляє собою сукупність теорій, концепцій, парадигм, понятійного та методологічного апарату, які характеризують закономірності виникнення, існування та розвитку військово-правових відносин у державі та суспільстві. Наука військового права виступає теоретико-методологічним підґрунтям військового права як галузі права і як навчальної дисципліни. Крім того, наукові напрацювання сприяють вдосконаленню військового законодавства – сукупності правових норм, якими регулюються військово-правові відносини. Військове право як навчальна дисципліна уявляє собою розгорнутий опис комплексу знань щодо системи військового права. Мета вивчення дисципліни військового права – сформувати у курсантів (студентів, слухачів) наукове уявлення щодо місця та ролі цієї галузі права у системі права України, закономірностей виникнення, існування та розвитку військово-правових відносин, військово-правових норм, які їх регулюють.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред.. М. І. Козюбри. Київ: Ваїте, 2015. 392 с.
2. Військове право: Підручник /за ред. І. М. Коропатніка, І. М. Шопіної. Київ: Алерта, 2019. 648 с.